

برنامه کشوری مراقبت بوتولیسم

اهمیت موضوع

- بوتولیسم یک بیماری کشنده می باشد که با توجه به اهمیت موضوع و مرگ و میر ناشی از آن ، هر مورد از این بیماری به عنوان یک فوریت پزشکی در سطح ملی محسوب می شود.
- بیماری ممکن است چنانچه به موقع درمان نشود منجر به نارسایی تنفسی و مرگ شود مگر آنکه تهویه مکانیکی و اقدامات حمایتی برای بیمار به طور کامل تامین شود.
- تشخیص زود هنگام بوتولیسم بر اساس علائم بالینی و بررسی سابقه اپیدمیولوژیک و تجویز سریع آنتی توکسین نقش بسیار مهمی در پیشگیری از پیشرفت فلج و نارسایی های تنفسی ناشی از این بیماری دارد.

اهمیت موضوع

- در بوتولیسم هم با « کم تشخیص دهی» و هم با « کم گزارش دهی» روبرو هستیم و میزان بروز جهانی بیماری دقیقاً معلوم نیست ولی بیماری از همه جای دنیا گزارش شده است.
- وجود پتانسیل استفاده از توکسین بوتولینوم به عنوان جنگ افزار بیولوژیک و انتقال و انتشار عمده آن از طریق افشانه های آلوده، این بیماری را به عنوان یکی از مخاطرات بهداشت عمومی در دنیا تبدیل کرده است.
- در حال حاضر کاربردهای زیبایی و آرایشی توکسین بوتولینوم خطر افزایش موارد بوتولیسم **iatrogenic** را به همراه خواهد داشت.

اهمیت موضوع

- مطالعات نشان داده است که تجویز آنتی توکسین در ۲ روز اول شروع علائم بیماری منجر به کاهش طول مدت بستری در بیمارستان، کاهش طول مدت اقامت در ICU و نیز کاهش طول دوره تهویه مکانیکی در مقایسه با بیمارانی که شروع درمان تاخیری داشته اند، شده است.

طبقه بندی بوتولیسم

۱. بوتولیسم ناشی از غذا
۲. بوتولیسم اطفال
۳. بوتولیسم زخم و تزریق
۴. بوتولیسم ناشی از استنشاق
۵. بوتولیسم بالغین
۶. بوتولیسم ایاتروژنیک

گروه های پر خطر

- برای بوتولیسم **food borne** عمدتاً کسانی جزء گروه های پر خطر قرار دارند که از غذاهای تهیه شده آماده از منابع نامعلوم (کنسروها و سایر غذاهایی که به صورت خانگی و بدون کنترل بهداشتی تهیه شده اند) استفاده کرده اند.
- طبق مطالعات اکثریت قریب به اتفاق کودکانی که به علت بوتولیسم روده ای در بیمارستان بستری شده اند کمتر از ۶ ماه سن داشته اند. همچنین شیرخواران کمتر از یکسال که به آنها غسل داده شده در معرض خطر بالاتری برای ابتلای به بوتولیسم شیرخواران قرار داشته اند.

گروه های پر خطر

- کولونیزاسیون کلوستریدیوم بوتولینوم در روده بزرگسالان پدیده نادری بوده و تاکنون علت آن مشخص نشده است . ریسک فاکتورهای مظنون ؛ استفاده از داروهای ضد میکروبی و یا وجود اختلالات آناتومیکی یا عملکردی در روده ها بوده اند .
- کسانی مواد مخدر تزریقی استفاده می کنند به خصوص مصرف کنندگان هروئین **black – Tar** در خطر ابتلای به بوتولیسم زخم قرار دارند .
- کسانی که دوزهای بالای توکسین بوتولیسم برای مقاصد درمانی یا آرایشی استفاده می کنند نیز ممکن است در معرض ابتلای به بوتولیسم **iatrogenic** قرار داشته باشند

منابع غذایی با خطر انتقال بوتولیسم منتقله از طریق غذا

➤ مواد غذایی تهیه شده به صورت خانگی (بدون رعایت استانداردهای پخت و نگهداری کارخانه ای) شایع ترین منابع بوتولیسم **food borne** هستند .

➤ در موارد نادر ممکن است غذای نذری یا غذایی که در رستوران تهیه شده است منجر به ابتلای تعداد زیادی از افراد و وقوع طغیان بوتولیسم شود.

علائم و نشانه های بالینی

علائم و نشانه های بیماری به صورت تپیک شامل علائم زیر (گاهی بعضی از علائم زیر) است:

- پتوز (افتادگی پلک)
- دیپلوپی (دو بینی)
- تاری دید
- دیسفازی (اختلال در بلع)
- دیزارتری (اختلال در تکلم)
- فلج اعصاب چشمی
- علائم گرفتاری سیستم عصبی خودکار مثل یبوست به طور شایع مشاهده می شود . علائم زمینه ای روانی بیمار کاملاً دست نخورده باقی می ماند . علائم گوارشی شامل تهوع ، استفراغ و اسهال ممکن است در بوتولیسم های با منشأ غذایی دیده شود.

برنامه مراقبت بوتولیسم در کشور

- در نظام مراقبت بیماریها در کشور ، بوتولیسم یک بیماری مشمول گزارش فوری است
- کلیه موارد با تشخیص مورد مشکوک، محتمل و قطعی بوتولیسم باید گزارش تلفنی فوری شوند
- هر مورد بوتولیسم ناشی از غذا به عنوان یک فوریت بهداشت عمومی تلقی می شود
- در نظام مراقبت کشوری بوتولیسم، تعاریف موارد بیماری صرفا به منظور انجام مراقبت های بهداشتی بوده و هدف استفاده از این تعاریف به جهت تشخیص کلینیکی بیماری نمی باشد.

برنامه مراقبت بوتولیسم در کشور

- طغیان های تک موردی بوتولیسم منتقله از غذا (food borne) باید بلافاصله ظن وقوع یک طغیان بزرگ را در ذهن تیم سلامت ایجاد کنند .
- در شرایط وقوع طغیان بوتولیسم ناشی از غذا ، افراد بدون علامت باید تحت نظر قرار گیرند و به محض بروز اولین علائم مشکوک به بوتولیسم ، درمان با آنتی توکسین شروع شود.

اهداف کلی نظام کشوری مراقبت بوتولیسم

✓ شناسایی به موقع طغیان های بیماری بوتولیسم

✓ کاهش مرگ و میر ناشی از بوتولیسم

اهداف اختصاصی نظام کشوری مراقبت بوتولیسم

- ✓ تعیین میزان بروز ، شیوع و الگوی اپیدمیولوژیک بوتولیسم در کشور
- ✓ تعیین میزان مرگ و میر ناشی از بوتولیسم
- ✓ تامین امکان تشخیص و درمان به موقع تمام بیماران
- ✓ پیگیری ۱۰۰٪ موارد بیماری و اطرافیان بیمار
- ✓ کاهش میزان ابتلا و مرگ و میر ناشی از بوتولیسم
- ✓ تعیین عوامل خطر بیماری بوتولیسم در کشور به منظور تعیین استراتژی های پیشگیری و کنترل بیماری
- ✓ تسهیل شناسایی سریع طغیان ها و پاسخ به طغیان ها
- ✓ ارائه اطلاعات به عموم مردم و کارکنان ارائه کننده خدمات سلامت

➤ آموزش کارکنان ارائه دهنده خدمات سلامت در قالب آموزش های دوران دانشجویی و باز

آموزی های حین خدمت

➤ آموزش عموم مردم در خصوص انواع مختلف بیماری بوتولیسم و اصول پیشگیری از آن ها

➤ تقویت نظام مراقبت با هدف شناسایی و درمان به موقع موارد مشکوک به بوتولیسم

➤ تقویت نظام مراقبت با هدف شناسایی و درمان به موقع طغیان های ناشی از بوتولیسم

طبقه بندی و تعاریف در دستورالعمل کشوری مراقبت بوتولیسم

طبقه بندی انجام شده در برنامه کشوری مراقبت بوتولیسم

۱. بوتولیسم منتقله از طریق غذا

۲. بوتولیسم شیرخواران

۳. بوتولیسم زخم

۴. بوتولیسم سایر موارد

تعریف مورد مشکوک به بوتولیسم ناشی از غذا

الف) مورد مشکوک به بوتولیسم ناشی از غذا:

شروع ناگهانی علائم زیر در ظرف مدت چند ساعت یا چند روز می‌تواند به عنوان مورد مشکوک به بوتولیسم ناشی از غذا محسوب شود:

فلج شل پایین رونده قرینه همراه با ضعف عمومی، پتوز پلک، دوبینی (Diplopia)، تاری دید، خشکی دهان، دیس فاژیا، دیس فونیا، دیز آرتریا، نداشتن تب (در صورت نداشتن عفونت ثانویه)، تهوع و استفراغ و دیلاتاسیون مردمک چشم.

تعریف مورد مشکوک به بوتولیسم اطفال

ب) مورد مشکوک به بوتولیسم اطفال:

بروز بیماری با علائم زیر در یک کودک زیر یک سال به عنوان مورد مشکوک به بوتولیسم اطفال طبقه‌بندی می‌شود:

یبوست، بیحالی، اختلال در تغذیه، گریه ضعیف، کاهش رفلکس gag، ضعف و هایپوتونی

عمومی^(۱) (Floppy Infant)

تعریف مورد محتمل

مورد محتمل بیشتر در بوتولیسم ناشی از غذا کاربرد دارد و شامل موارد زیر است:

الف: بیمار فاقد علایم بوده، اما از غذای مشترک آلوده‌ای که باعث ایجاد بیماری در اطرافیان شده، مصرف نموده است.

ب: بیمار دارای علایم مشکوک بوده و موارد بیماری در منطقه رخ داده است، یا در ارتباط با مورد قطعی بیماری بوده است.

تعریف مورد قطعی

الف) بوتولیسم ناشی از غذا:

- کشف توکسین بوتولیسم در نمونه‌های مدفوع، محتویات معده و یا سرم بیمار
- جداسازی کلستریدیوم بوتولینوم در مدفوع بیمار

تعریف مورد قطعی

ب) بوتولیسم اطفال:

- کشف توکسین بوتولیسم از سرم
  - کشت کلستریدیوم بوتولینوم از مدفوع
- از آنجایی که در ۳۰٪ موارد بیماری بوتولیسم، توکسین در نمونه‌های بررسی شده شناسایی نشده، لذا تأیید نشدن توکسین در نمونه‌های آزمایش شده دلیل بر رد بیماری نیست.

ج) بوتولیسم ناشی از زخم:

- جدا نمودن کلستریدیوم بوتولینوم در ترشحات زخم
- کشف توکسین بوتولیسم در سرم بیمار